

Сухінець Ірина,

Національний університет «Острозька академія»

ВИБАЧЕННЯ ЯК МАЛИЙ ЕТИКЕТНИЙ ЖАНР ТА ЙОГО ВЕРБАЛЬНІ І НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

У статті висвітлено основні засоби вербального та невербального спілкування на позначення вибачення та основні етикетні тактики в англomовній лінгвокультурі.

Ключові слова: жанр, вибачення, етикет, спілкування

В статье освещены основные средства вербального и невербального общения для обозначения извинения.

Ключевые слова: жанр, извинения, этикет, общение

The article scrutinizes major verbal and non-verbal means of communication in the genre of apology and pivotal technics in the English linguoculture.

Key words: genre, apology, etiquette, communication

Важливою складовою частиною знання історії культури соціально адаптованої особистості є культура мови, яка безпосередньо пов'язана із поняттям етикету. Багато мовленнєвих актів, що мають відношення до категорії ввічливості, можуть бути реалізовані як вербально, так і невербально, наприклад, акти вітання, вибачення, прощання, подяки.

Актуальність обраної теми обумовлена загальною спрямованістю сучасної лінгвістики на вивчення мови у її функціонуванні.

Метою роботи є вивчення мовних та немовних засобів на позначення вибачення, а саме виявлення характерних особливостей вживання досліджуваних висловлень у мовленнєвій поведінці носіїв англійської мови.

Об'єктом даної статті є жанр вибачення в англomовній лінгвокультурі та етикетній традиції.

Предметом запропонованого дослідження є висловлювання вибачення в сучасній англійській мові.

Спершу розглянемо різні типи висловлень-вибачень у різноманітних семантичних структурах. За формою та семантикою основних способів вираження висловлення-вибачення можна поділити на: власне директивні, що зберігають форму наказового способу:

Excuse me, forgive me, pardon me;

реквестивно-констатуючі: *I beg your pardon, I apologize;*

власне констатуючі, що є більш зорієнтованими на інформацію про стан мовця: *I'm sorry.*

Було визначено висловлювання вибачення, які за мету мають вираження провини, яка пов'язана з осудом дії самим індивідом незалежно від того, як до цієї дії поставилися чи можуть поставитися оточуючі [3, с.231]. В англійській мові це реалізується за допомогою дієслів: *to apologize* – '*He apologized to the people who had been affected*' [4] та іменника *apology* – '*I make no apologies for supporting that policy*' [5] .

У лексико-синтаксичній структурі вибачень переважають так звані інтенсифікатори висловлень (лексико-морфологічні, синтаксичні), які сприяють підвищенню їх експресивності [1, с. 42]. В ролі засобів створення інтенсивності висловлень-вибачень вживаються такі лексико- морфологічні засоби як підсилювальні частки, прислівникові кваліфікатори й емоційні вигукки (*so, very; awfully, terribly, dreadfully, really; oh, oh my God, oh no, oops*) '*I'm really sorry if I said anything wrong... e*' [4].

Окрім низки мовних засобів, до яких вдається мовець, з метою сформулювати висловлювання вибачення, існують невербальні засоби на позначення вибачення. Як правило, в англомовній культурі можна посміхнутись людині, яку ви штовхнули, а також привітно кивнути або особливим (вибачальним) чином посміхнутись (*an apologizing smile*) '*Oh. Davido smiled guiltily. That. Sorry.*' [8, с. 23].

Для того, щоб здійснити акт вибачення, слід вчинити певну дію. Вона може бути здійснена обдумано, так як, наприклад, в тому випадку, коли людина дарує квіти або інший подарунок: зміст цієї дії у якості вибачення виражений нечітко, але обидва учасники про це знають. З іншого боку, у функції вибачення можуть використовуватись більш чи менш свідомо виражені любов'язність, симпатія до адресата.

Самим конвенційним виразом визнання своєї вини є погляд або направлений вниз і винний вираз обличчя, при якому людина також уникає прямого погляду (*not to look square in the eye, not to look straight*) *'He blushed and averted his eyes. «Sorry?!»* [5]. Визнання своєї вини факультативно може супроводжуватись таким жестом як: людина різко закриває очі і водночас сильно зажмурюється.

У крайніх ситуаціях людина, яка просить пробачення може стати на коліна, використовуючи жест невербального прохання: *'They dropped to their knees and begged forgiveness'*. [4].

Отже, за формою та структурою, невербальні засоби можуть поділятися на власне директивні, реквестивно-констатуючі та власне констатуючі. Впливова сила висловлення вибачення може реалізуватися у використанні мовцем різних засобів інтенсифікації. Вибачаючись, мовець для збільшення впливу на адресата вдається не лише до вербальних засобів, а й – до невербальних, котрі допомагають йому досягнути своєї комунікативної мети.

Література:

1. Антипова А. М. Система английской речевой интонации / А. М. Антипова. – М.: Высшая школа, 1979. – 132 с.
2. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. Радевич-Винницький. – Львів: В-во «СПОЛОМ», 2001. – 223 с.
3. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.